

BEHØVER VI KRIMINALITET?

”Tiden må nu være kommet til at overveje en ny borgerlig straffelov i Danmark.”
Fratrædelsesforelæsning på Københavns Universitet, den 27. april 2015.

Af Flemming Balvig

De tre spørgsmål som jeg er blevet stillet mest og som har forfulgt mig hele vejen igennem mit liv med kriminologien – og som åbenbart er dem der interesserer medier, politikere, skoleelever og mange andre uden for kriminologien, mest – er disse tre, som jeg har samlet under overskriften:

Behøver vi kriminalitet?

- Hjælper straf?
- Stiger kriminaliteten?
- Hvordan forebygge kriminalitet?

Jeg skal – for sidste gang, i hvert fald mens jeg er ansat som professor i kriminologi – forsøge at besvare disse spørgsmål. Jeg vil forsøge at gøre det ved i første række at henvende mig til de af jer, der ikke i bred forstand er kriminologer, men som har en eller anden form for professionel interesse i kriminalitet. Så må de af jer, der i en eller anden forstand ER kriminologer, og de af jer der hverken er kriminologer eller har en professionel interesse i kriminalitet finde jer i at kede jer, fordi det er velkendt, banalt, uforståeligt eller helt uinteressant stof. Til jer vil jeg kun sige: Det kommer kun til at tage en lille time.

Det underliggende – og sammenbindende – spørgsmål vil være:
Behøver vi kriminalitet?

1. HJÆLPER STRAF?

Der findes indenfor strafferetten og kriminologien en bevægelse eller retning, der kaldes for abolitionisme. Den mest radikale tanke er her, at straffeloven eller straffelovene, helt bør ophæves. Ikke fordi man synes det vil være en god ide, at vi stjæler fra hinanden eller slår løs på hinanden som vi har lyst, men fordi man mener, at de negative virkninger af at have den slags love overstiger de positive. Et af de centrale argumenter er, at tilstedeværelsen af straffelove får folk til at tænke i gevinst og tab – muligt udbytte, risiko for opdagelse, risiko for straf – i stedet for på den moralske berettigelse af det de gør og den skade de forvolder, når de overvejer en bestemt handling – og at moralske barrierer kan være mindst ligeså effektive som nyttemæssige barrierer. Skal man regulere sin kørsel efter risikoen for blå blink og fotovogne eller i forhold til andre trafikanters sikkerhed og mulighed for at komme frem? Er det mest effektivt at basere sig på at få folk til at køre 10 km langsommere ved at øge deres frygt for at få en bøde eller ud fra den indsigt at de kan halvere risikoen for at skade andre trafikanter alvorligt? Hollandske trafikforskere har fundet at folk kører bedre, mere hensynsfuldt og sikrere, når man fjerner alle påbuds- og forbudsskilte på en vejstrækning.

Det er min overbevisning, at rigtig meget bedst og mest effektivt reguleres ved at give det direkte mellem menneskelige ansvar så frie, ufiltrerede og gode udfoldelsesmuligheder som muligt frem for at stille op med en tredje part i sagen – dvs. staten og dennes straffelove og straffesystem – hvor det så dels bliver denne part i sagen, der får opmærksomheden frem for det mulige offer, og dels at opmærksomheden forskydes til i

højere grad at fokusere på, hvad den mulige gerningsperson personligt kan opnå eller ikke opnå.

Det ville jo, pr. definition, være den mest fuldstændige og effektive måde at udrydde kriminaliteten på simpelthen at ophæve straffelovene, men jeg må tilstå, at jeg ikke føler mig teoretisk og forskningsmæssigt sikker nok og heller ikke har det personlige mod til at foreslå en total ophævelse af straffelovene. Et halvt århundrede med kriminologien har ikke gjort mig til en overbevist abolitionist – men måske nok til en trofast hang around, der mener at man herfra kan få megen inspiration til, hvordan vi kunne og burde udforme vort straffesystem mere hensigtsmæssigt.

Når jeg ikke er helhjertet abolitionist, er det fordi jeg mener, at det hjælper at straffe!

Det er det spørgsmål jeg af medier, skoleelever og mange andre er blevet stillet oftest i hele mit professionelle liv: Hjælper det at straffe? Og selvfølgelig KAN det hjælpe at straffe. Det ved vi alle sammen fra vore hverdagserfaringer – som forældre, venner, partnere, kollegaer osv. Psykologien specificerer også under hvilke betingelser, nemlig: Når det drejer sig om noget meget velovervejet, rationel adfærd – når det drejer sig om mennesker med en ikke for lav IQ – når det drejer sig om et forsigtigt menneske, der ikke kan lide at løbe en risiko – når det drejer sig om et menneske, der ikke tidligere er blevet straffet – man har så at sige kun ét skud i bøssen, når det drejer sig om straf – når den der straffer er én man er relateret til (heri ligger at Far har større chance end Vridsløse Statsfængsel) – når straffen ligger

i umiddelbar forlængelse af handlingen – når straffen har en passende intensitet – og når straffen opfattes som rimelig og retfærdig af den der straffes, dvs. at det opleves som noget der foregår på den rette måde, med det rette indhold, og hverken for mild eller for hård.

Straf KAN virke – men som enhver kan indse, der kender lidt til kriminalitetens karakter og det kriminalretlige system, desværre sjældent i forhold til de handlinger og den persongruppe og den måde den anvendes på i det strafferetlige system. Bortset fra den basisvirkning, der ligger i at have selve systemet.

Det samlede resultat på kriminaliteten af at have et straffesystem er jeg ikke i stand til at give et bedre bud på end det den tidligere politimester, tidligere leder af politiskolen og tidligere meget andet i politiet Jørn Bro gjorde gennem en vittighedstegning i invitationen til SIN afskedsreception: ”Han rør og rør og kommer ingen vegne – men hvis han lod være....”

Jeg har opfattet den som en personlig status over et livs virke i politiet – og jeg tillader mig at generalisere det til en status over, hvad vi har ud af at have et strafferetligt system: Det KAN gøre en vis forskel om vi straffer mere eller mindre, eller især på den ene eller den anden måde, eller at politiet er et nærpolti eller et centralt politi osv. – men forskellene er ofte små; ofte ikke eksisterende overhovedet.

Den mest betydende virkning er den vi får ved overhovedet at HAVE et strafferetligt system – og at vi alle sammen herigen-

nem ved, at vi KAN straffes, hvis vi foretager os bestemte handlinger. Det er jo så i denne formodning en afgørende uenighed med den absolutte abolitionisme findes – men vi kommer aldrig til at finde ud af, hvem der har ret. Et af de dejligste job, der findes, må være jobbet som politibetjent. Man får en god løn for en titel og en funktion, der opfyldes blot ved at man får disse penge og ER der. Hvad man så rent faktisk udfylder tiden med, er ikke så vigtigt – måske i virkeligheden helst så lidt som muligt, så laver man ingen fejl og risikerer ikke at miste sit gode – og nyttige – job eller bringe systemet i miskredit.

At det sådan, meget generelt sagt, ikke er så afgørende for kriminaliteten, HVORDAN det strafferetlige system udformes, giver os store frihedsgrader dels med hensyn til systemets udformning og dels med hensyn til at lade denne udformning tjene andre gode formål end kriminalitetsbekæmpelse i snæver forstand.

Den nuværende straffelov i Danmark er fra 1930, og trådte i kraft i 1933. Vi nærmer os så småt en 100-års fødselsdag. De første to-tredjedele af lovens hidtidige levetid gik i vid udstrækning med at reducere lovens virkefelt: Med af- og nedkriminaliseringer, ophævelse af en række forskellige sanktions typer og mindskelse af sanktionernes intensitet og strenghed. Den sidste tredjedel af tiden er stort set gået med det modsatte: Nye kriminaliseringer og strafsækærper.

Jeg synes tiden må være kommet til at stoppe med slankekur og vægtforøgelsesprogrammer og overveje en ny borgerlig straffelov i Danmark, der tager højde for det meget anderledes samfund, vi nu befinder os i – og for hvad vi har lært – herunder også forsket os frem til – siden 1930.

Den nuværende straffelov har ingen formålsparagraf. En sådan bør der være. Jeg synes den skal bygge på de væsentligste principper, vi selv bruger i dagligdagen, når vi skal reagere på vore børns eller andre nærtstående uønskede adfærd – og hvad jeg i mine egne undersøgelser af retsbevidsthed har set folk flest faktisk lægger vægt på, når de stilles i en situation, hvor de skal dømme andre. Det har ikke været så meget fremme, men er måske faktisk det vigtigste resultat af disse undersøgelser: Disse undersøgelser

har kortlagt ikke blot, hvordan folk vil dømmes, men også hvorfor. Jeg kan derfor sige, at jeg har befolkningen i ryggen, når jeg siger, at det primære hensyn ikke skal være hævn og straf. *Det primære formål skal være: at den måde der reageres over for lovovertrædelser først og fremmest er at bidrage til at gøre det skete godt igen og herigennem eller på anden vis mindske risikoen for at det sker igen.*

Bemærk, at der lægges op til en vis ydmyghed: *Bidrage....* Der er ingen forestilling om, at alt kan gøres godt igen eller at fremtidig kriminalitet kan elimineres gennem en straffelov og et strafferetligt system.

Der er to formål. Det ville være det nemmeste at sige, at de skulle være sideordnede – men det mener jeg ikke. Det centrale er krænkelser og skaderne – og det vigtigste hensyn er derfor at bidrage til at gøre det skete godt igen. At bidrage til at mindske risikoen for fremtidig kriminalitet er et indirekte og i hvert fald, et underordnet hensyn.

Den nye straffelov skal selvfølgelig indeholde et katalog over de handlinger, vi som et fællesskab mener det er hensigtsmæssigt at give en sådan særlig moralsk status. Begrundet i ønsket om størst mulig frihed for det enkelte menneske, og ønsket om at det enkelte menneske udsættes for så få og så små tvangstiltag fra fællesskabets side som muligt, bør dette katalog være så begrænset, centralt og overskueligt som muligt.

BETYDELIG skade

Det første kriterium bør være, at der er tale om adfærd der potentielt eller de facto forvolder *andre betydelig* skade.

Altså ANDRE, ikke en selv. Det skal ikke være forbudt at ryge, at cutte sig, at forsøge at begå selvmord, at ryge hash, at sniffe coke, køre uden sikkerhedssele; skader som påføres i enighed med andre skal heller ikke være forbudte. Boksning skal være tilladt; sadomasochisme; medlidenhedsdrab; dødshjælp; fodbold osv. osv. osv. Der kan være fornuft i at gøre selvskade eller potentielt skade vanskeligt, eventuelt

gøre det dyrt – og at vejlede og støtte – men det er ikke fællesskabets opgave at blande sig i hvad det enkelte menneske gør mod sig selv, eller i fuld enighed udsætter hinanden for eller gør ved hinanden.

De politianmeldte straffelovsovertrædelser er i dag fyldt op af hvad jeg vil kalde almindelig uorden og små uregelmæssigheder – ja, jeg vil faktisk tillade mig at kalde det NORMAL uorden. Samlet set er det såkaldte mørketal ikke for stort her i landet, men for lille. Der politianmeldes alt, alt for meget. Alle småtyverierne og en stor del af al den simple vold burde ses på som den slags ubehageligheder der er en del af at leve sammen – at være sammen med andre mennesker, og at besidde noget andre kan fristes til at forgribe sig på. Simpelthen forklaret ud fra, hvordan mennesker er og hvad der uundgåeligt må ske, når mennesker ikke skal leve isoleret fra hinanden. Det burde være no big deal. Jeg har et sommerhus, der ligger i Sverige ved et par småbyer. Når jeg er deroppe, kan jeg med undren dagligt i Hallands Posten læse store og små artikler om kriminaliteten i området, baseret på politiets døgnrapporter: en rude der er smadret på skolen, et redskabsskur der er forsøgt brudt op, noget brænde der er fjernet fra en brændestabel, en mand der er påtruffet påvirket af hash på hovedgaden osv. osv. For et stykke tid siden bragte avisen et læserbrev, hvor en mand besværede sig over en trafikkontrol, det lokale politi havde gennemført: Hvorfor bruger politiet ikke sin tid på at fange mordere og voldtægtsforbrydere frem for at genere ganske almindelige mennesker, der færdes på gaden, spurgte han. Politimesteren svarede, at de da meget gerne ville bruge deres tid på at fange mordere og voldtægtsforbrydere, men at der lige var det lille problem, at der ikke i hans 12 år som politimester havde været anmeldt et eneste drab eller en eneste voldtægt i byen.

Hele denne almindelige eller normale uorden, som jeg kalder den, må vi kunne leve med civilt og klare og tackle på samme måde som vi klarer så mange andre ting, der generer os: Skælde ud, lave aftaler, gardere os bedre mod den slags fremover, kontakte børnenes forældre hvis det er børn, det drejer sig om osv. – eventuelt hvis det er meget fristelsesansporet og hyppigt forekommende

som fx butikstyveri og cykeltyveri belægge det med en kontrolafgift som vi kender det fra bl.a. ulovlig parkering og snyderi i S-toget – således som også bl.a. foreslået af Vagn Greve for snart mange år siden. I den sidste ende foreligger altid muligheden for et civilt søgsmål.

Hvilke typer af betydelige skader på andre, er det så, der skal med i samfundets svar på de ti bud? Efter min mening og meget generelt udtryk, kun to: betydelige skader på krop og betydelige skader på ejendom – altså beskyttelse af individets uindskrænkede ejendomsret til sin egen krop og til sine lovligt erhvervede materielle og immaterielle besiddelser. Du må ikke slå, i hvert fald ikke særlig hårdt – og du må ikke stjæle, i hvert fald ikke noget af særlig betydning – for at udtrykke det så banalt, som det i virkeligheden er. Heraf følger bl.a. at vi burde tillade den maksimale ytringsfrihed, og lade ytringer vi ikke kan lide bekæmpe ved andre ytringer. Altså væk med racismeparagraffen, væk med kriminalisering af æreskrænkelser – og først og fremmest væk med alle de udposninger vi har fået med særlige kriminaliseringer af, hvad der grundlæggende ER tyveri og/eller vold såsom rockerlov, særlig kriminalisering af bandekriminalitet, særlig kriminalisering af terrorisme osv., og også gamle tillæg som fx vold mod tjenestemand – og efterhånden mange andre – i funktion. Hvis man ikke helt vil overlade betydningen af disse udposninger til at blive fastlagt i en retspraksis, kunne man tage det med i den opremsning man har om mulige skærpene og formildende omstændigheder.

Det er vel for at verdsliggøre straffeloven, at man ikke har udformet den som en oplistning af forbud. I stedet har man udformet paragrafferne, som om det drejede sig om naturvidenskabelige lovmæssigheder, altså hvis-så udsagn. Det hedder ikke som i biblens 5. bud: ”Du må ikke slå ihjel”, men derimod i straffelovens § 237: ”Den, som dræber en anden, straffes for manddrab med fængsel fra 5 år indtil livstid”.

Jeg kan godt lide, også i lovtekster, at man siger lige ud hvad man mener, og foretrækker formuleringer som vi jo også anvender i færdselsloven og mange andre steder, hvor vi giver udtryk for, at her har vi at gøre med noget, vi ikke kan lide. Du må ikke slå ihjel!

Meget bedre og tydeligere kan det ikke udtrykkes.

Inspireret af bl.a. opbygningen af den grønlandske kriminallov synes jeg endvidere, at man skal adskille det kriminaliserede fra de reaktioner eller sanktioner, der kan komme på tale. § 237 skulle bare hedde: Du må ikke slå ihjel – hvis man altså i øvrigt synes, at det skulle være nødvendigt at have en særlig paragraf for drab, for det er jo svært at se, hvorfor ikke drab skulle kunne dækkes af en generel voldsparagraf. Anvendelsesområdet for de enkelte reaktioner og sanktioner bør i stedet angives og beskrives i et selvstændigt samlet afsnit – således som det også er tilfældet i den grønlandske kriminallov.

Lad os eventuelt også forlade ordet straffelov. Det er bedre med kriminallov, fordi der her er vægt på handlingerne frem for reaktionerne. Hvis vi vil bibeholde vægten på reaktionerne kunne vi efterabe den grønlandske og tale om en foranstaltningslov – eller vi kunne slet og ret kalde det for en menneskelov – ikke menneskerettighedslov, men en menneskelov eller måske samfundsløve: Det er en lov vedrørende de aller mest grundlæggende betingelser vi som medmennesker vil forsøge at bidrage til at de andre mennesker vi lever sammen med kommer til at leve under: At de kan få lov til at have sig selv, deres krop, og deres ejendele i fred.

Hvad skal der så med i menneskelovens særlige afsnit om, hvordan der kan reageres på fysiske og materielle overgreb? Ingen har bedre og mere vedholdende end Nils Christie holdt fast i, at uanset hvad man kalder det, så er straf bevidst og tilsigtet pinepåførelse, og typisk enten i form af at tage penge fra de dømte (bøde) eller bevægelsesfrihed (fængsel). Det følger af mit forslag til en formålsparagraf, at sigtet ikke skal være straf i form af pinepåførelse, og jeg vil derfor igen låne fra den grønlandske kriminallov, hvor man ikke taler om straf, men om foranstaltninger. Det kan godt være, at de foranstaltninger, der kan komme på tale, kan blive og vil blive oplevet som pine – men det skal ikke være formålet med dem.

I den nuværende straffelovs § 31 hedder det: ”De almindelige straffe er fængsel og bøde.” Mit forslag til en tilsvarende paragraf i den nye danske menneskelov vil

være: De almindelige foranstaltninger er irettesættelse, compensation og kontrol. Jeg har ikke tiden til at udfolde dem nærmere her, men vil blot eksemplificere, at de hver dækker over en række forskellige muligheder.

IRETTESÆTTELSEN kan være mundtlig eller skriftlig, den kan være givet fra et led udenfor politiet, af politiet/anklagemyndigheden eller af en domstol. Den vil typisk forudsætte, at man siger undskyld, enten skriftligt eller ved personligt fremmøde – og enten direkte over for skadelidte eller, bl.a. ved såkaldte ”offerløse” forbrydelser, over for myndighederne. I en mere udvidet form, og ved begge parters godkendelse, kan irettesættelsen også ske i form af et konflikt-råd.

KOMPENSATION vil i de fleste tilfælde være en økonomisk pension, der i modsætning til en gammeldags bøde betales til den skadelidte, og som udregnes efter skadevolderens betalingssevne og forsæt. Ved ”offerløse” forbrydelser går pengene til en relevant fond el.lign., fx offerfonden. Compensation kan også idømmes i forhold til staten, hvis man har påført denne unødige udgifter fx ved at forsøge at forhindre opklaring eller et urimeligt brug af forsvarertimer. Alle almindelige sagsomkostninger, også til at sikre sigtede og tiltalte et ordentligt forsvar, betales af staten. Compensation kan også idømmes som pålæg om almennyttigt arbejde, dvs. som samfundstjeneste.

Irettesættelse og compensation er de to foranstaltninger der knytter sig til det primære formål: at gøre det skete godt igen. Det forudsættes, at disse vil være de almindelige foranstaltninger og stort set vil dække hele det område, der nu dækkes af sanktioner på op til i hvert fald et halvt års ubetinget fængsel – idet dog især kontrolforanstaltninger tillægges, når det er særligt påkrævet og med særlig god udsigt til succes med hensyn til at mindske kriminalitet.

KONTROL dækker over en række forskellige foranstaltninger som kan komme på tale:

- Påbudskontrol, som er fx påbud om (i en bestemt periode) ikke at færdes bestemte steder eller opsøge bestemte mennesker.

- Personkontrol, som vedrører tilknytning af en eller flere mentorer med pligt til en vis minimumskontakt over en længere periode.
- Adfærdskontrol, hvilket fx vil sige misbrugsbehandling, men som også kan være pligt til at følge en uddannelse mv.
- Elektronisk kontrol, som betyder en præcisering af hvor man må være og ikke være hvornår, typisk kontrolleret af en sender i form af en fodlænke eller gps.
- Risikokontrol, der bør indskrænkes til anvendelse i meget få tilfælde. Typisk kan dette ske i form af en pådømt straffeattest, der kan sikre særlige arbejdsgivere viden herom i særlige situationer. Straffeattester som vi kender til dem i dag i form af en generel efter-straf bortfalder.
- Anbringelseskontrol, dvs. anbringelse i en periode et sted, hvor der i princippet er kontrol over personen døgnet rundt. Det kan være hos en familie, på en kostskole, på en pension – eller i et fængsel. Anbringelseskontrollen er den sidste udvej: Når alle de øvrige muligheder findes utilstrækkelige OG når retsfølelsen – et ord jeg ikke er meget for at tage i min mund, men alligevel – når retsfølelsen ellers vil føle sig så tilsidesat, at kriminaliteten vil øges fordi respekten for det kriminalretlige system forsvinder og selvtægt overtager.

Menneske-loven er en lov for voksne, dvs. en lov om, hvordan man kan og skal reagere over for personer, hvis kognitive formåen er fuldt udviklet – altså mennesker der ikke hovedsagelig er impulsstyrede, men som er i stand til at overveje og indse konsekvenserne af deres handlinger. Moderne hjerneforskere og udviklingspsykologer fortæller os, at det først er tilfældet, når vi er blevet 22-25 år gamle. Skulle man have en meningsfuld kriminel lavalder skulle den ligge her omkring. Som bekendt ligger den nu på 15. Nogle synes oven i købet at den burde være lavere – 14 år, 12 år, ja endog 0 år. Her synes ræsonnementet nærmest at være, at hvis man er gammel nok til at overtræde en straffelov, så er man også gammel nok til at blive straffet – hvilket rent ud sagt er nonsens ud fra hvad vi ved om

baggrunden for at helt unge overtræder loven. For børn og unge er lovovertrædelser dels et udslag af deres alder, dvs. deres endnu begrænsede kognitive udvikling, og dels – sommetider – et tegn på mistrivsel og problematiske opvækstbetingelser. Samfundets reaktioner herpå bør være – som det principielt også er i dag til og med 14. år – barnets tarv, dvs. hvad der skal og kan gøres for at forbedre børnenes situation og ventetiden frem til de meningsfuldt kan fungere under og med de voksnes menneskelov.

Hvordan forholder det her sig så til spørgsmålet: Behøver vi kriminalitet? Ja, pointen er, at vi behøver mindre kriminalitet end vi har i dag. At det ville være formålstjenligt om langt mere af den uordentlige adfærd der finder sted, også med hensyn til kerneområderne at stjæle og slå, kom under den kriminalretlige radar og blev håndteret uden for det strafferetlige system – og så ville det PER DEFINITION ikke være kriminalitet. Det er også pointen, at det, der bliver tilbage, ikke primært imødegås med bevidst og tilsigtet pine og plage, der har det som formål at pine og plage – og også her kunne man så diskutere om det PER DEFINITION så længere er kriminalitet, og ikke snarere ulykker, konflikter, tåbeligheder, uansvarlige handlinger osv., for hvilke man kan irettesættes og eventuelt kompensere.

Jeg er fuldt på det rene med, at nogle vil mene, at menneskeloven som her skitseret er naiv, romantisk, for langt ude, for liberal, for venstreorienteret, for slatten osv. – men jeg vil opfordre til, at man får nedsat et visionsudvalg, der kan tænke videre tanker omkring en ny straffelov, der virker med anderledes sigte, mere i synk med befolkningen og på et smallere, men også mere virksomt grundlag end den straffelov, vi har i dag.

2. STIGER KRIMINALITETEN?

Så det andet spørgsmål jeg nærmest dagligt har måttet leve med at forsøge at besvare: Stiger kriminaliteten?

I min disputats fra 1988 tog jeg afstand fra forsøg på at forudsige kriminaliteten, primært ud fra det standpunkt, at vor viden om, hvad der styrede kriminalitetsudviklingen, var stærkt mangelfuld, og at årsagsforhold

kunne ændre sig over tid. Baggrunden var dels en prognose fra den daværende Rigspolitichef, der forudsagde at der i år 2000 ville være én million anmeldte straffelovsovertrædelser i Danmark, hvilket ville sige en fordobling – og en tilsvarende prognose med en tilsvarende konklusion i en bog skrevet af to kultursociologer.

I stedet udarbejdede jeg hvad jeg kaldte en konsekvensanalyse: Hvordan ville udviklingen blive – og her tog jeg munden fuld, ikke blot til år 2000, men til år 2025 – hvis den alene blev styret af nogle få velkendte faktorer som befolkningens størrelse og aldersfordeling, urbanisering, muligheder for kriminalitet mv.

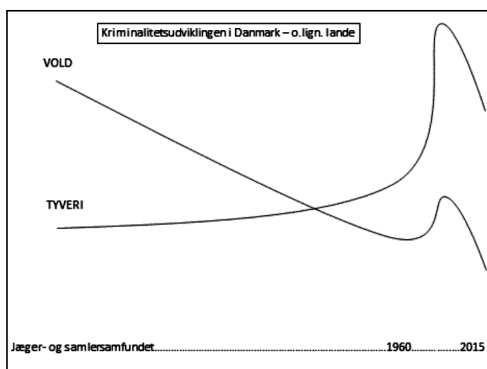
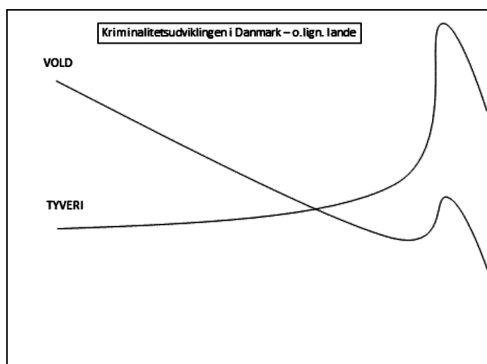
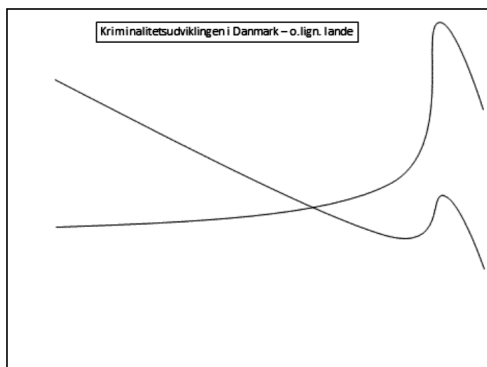
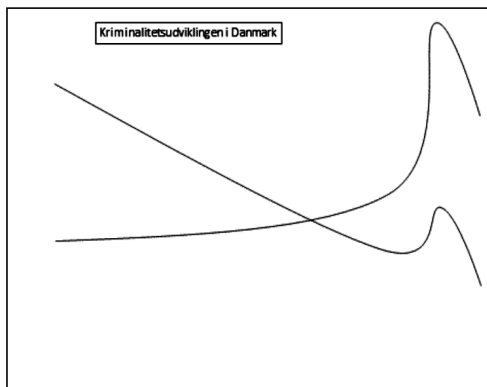
Nu her et kvart århundrede senere kan jeg da godt ærgre mig lidt over, at jeg ikke blot kaldte det en prognose, for mens rigspolitichefens og kultursociologernes prognose slog grueligt fejl – der skete IKKE en fordobling af kriminaliteten fra sidst i 1980-erne til 2000, ja, der skete ikke engang en stigning overhovedet – så har konsekvensanalysen – indtil videre – holdt forbløffende godt stik. Den sagde, at vi i disse år skulle opleve et kriminalitetsfald og at vi i dag skulle ligge på et lavere kriminalitetsniveau end i sidste del af 1980-erne. Og det er sådan det forholder sig.

Det har dog ikke givet mig mod på her i dag at kaste en prognose på bordet, eksempelvis for perioden 2015 til 2050 – selv om jeg jo så ville sikre, at en eventuel fejltagelse kun kunne skrives på min gravsten. Jeg vil i stedet – hjulpet godt på vej af mange kriminologer over hele verden, og ikke mindst min svenske kollega Hanns von Hofer, der døde sidste år – kigge lidt længere tilbage i tiden end sædvanligt – og selv om der her er hjælp at hente er det i realiteten næsten lige så kompliceret som at kigge frem.

Dette er ikke et kunstværk, men jeg vil ikke blive fornærmet, hvis nogle vil hævde, at jeg nok har anvendt en vis kunstnerisk frihed ved fortolkning og brug af foreliggende data.

Det er mit bud på kriminalitetsudviklingen – i Danmark.

Og ikke bare kriminalitetsudviklingen i Danmark, men, omend ikke i alle, så i rigtig mange andre lande, i særdeleshed i Europa.

Kriminalitet betyder her:

- Materielle overgreb på andres ejendom fx tyveri og hærværk
- Fysiske overgreb på andre personer, fx vold og voldtægt

... der under visse nærmere specificerede omstændigheder ifølge etableret lovgivning er strafbare

Det er fremgået, at jeg mener, at kerneområdet for det, man vil vælge at kalde for kriminalitet, er vold og tyveri.

Og det er udviklingen i disse to former for kriminalitet, kurverne er et bud på.

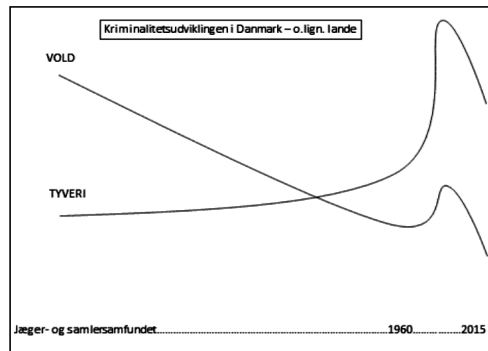
Og, ja, så mangler der jo en tidslinje – og jeg kan fortælle jer, at det IKKE er udviklingen fra 1. januar i år og frem til i dag, altså de sidste 3-4 måneder.

Det er et bud på udviklingen fra jæger- og samlersamfundet frem til april 2015. Der er historikere og samfundsforskere, der mener, at der i det lange tidsperspektiv kun er sket 3-4 rigtig betydende ændringer i samfundsudviklingen, og det er en opfattelse jeg deler. Den første var, da vi kravlede ned fra rummet – fra træerne – og som nomader begyndte at leve som jægere og samlere. Den anden var, da vi bosatte os fast i den umiddelbare natur og forsøgte at leve alene af denne natur sammen med andre, dvs. landbrugssamfundet. Den tredje er overgangen til by- og industrisamfundet

Og så er vi på fuld fart ind i den fjerde, hvor vi kravler tilbage i rummet og igen

som nomader bevæger os rundt, denne gang på hele kloden: cyberspace-samfundet. Hvis I ikke snyder jer til det undervejs, så er jeg sikker på, at over halvdelen af jer efter forelæsningen tjekker mobiltelefonen før I fortsætter til receptionens mad og drikke og der giver jer i kast med at dække sociale behov ved at tale direkte med de andre, der omgiver jer.

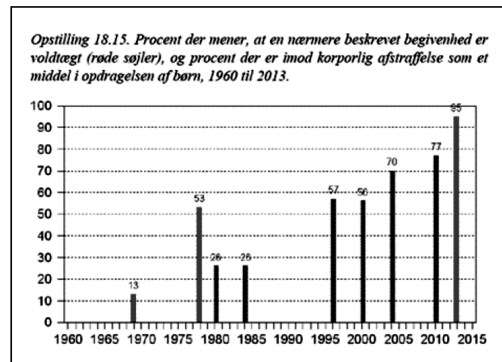
Den første grundlæggende tese er, at der siden vi kravlede ned fra træerne langt det meste af tiden har været mere volds- end ejendoms kriminalitet, men at voldskriminaliteten har været stadigt faldende, så vi i vore dage har det laveste voldsniveau nogensinde. I jæger- og samlersamfundet led mellem 6 og 60 procent en voldsom død, sidste år var det under 1 procent af den danske befolkning der fik nogen form for skade, herunder blå mærker og den slags, som følge af vold. Antagelsen er endvidere, at hovedforklaringen herpå er en form for stadigt øget social civilisering, hvor fysiske overgreb på mennesker i stigende grad opleves som uacceptabelt, afskyeligt og normstridigt.

Procent der er imod korporlig afstraffelse som et middel i opdragelsen af børn						
	1980	1984	1996	2000	2004	2010
Mænd						69%
Kvinder						86%
ALLE	26%	26%	57%	56%	70%	77%

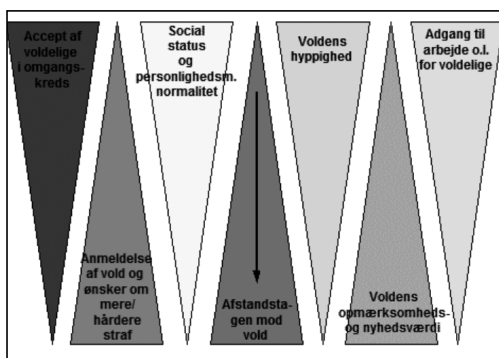
Det er utroligt, hvad der blot i den tid jeg har været kriminolog – absolut uden nogen årsagssammenhæng i øvrigt! – er sket med hensyn til holdningen til vold og respekten for menneskers fysiske integritet. For bare 35 år siden faldt det store flertal af befolkningen det i orden at anvende korporlig afstraffelse i børneopdragelsen – i dag er det et klart mindretal.

BEFOLKNINGENS HOLDNINGER TIL TVANGSSAMLEJE			
"En kvinde og en mand mødes på en restaurant. Manden inviterer kvinden med hjem. Han siger, at han venter nogle gæster til fest. I lejligheden sætter de sig på sofaen og kysser og krammer hinanden. Da manden prøver at trække kvindens trusser af, afviser hun ham. Han giver hende nogle lussinger og gennemfører samlejet.			
Kan dette efter Deres mening betegnes som voldtægt?"			
	1969	1978	2013
Mænd	9%	46%	96%
Kvinder	17%	61%	94%
ALLE	13%	53%	95%

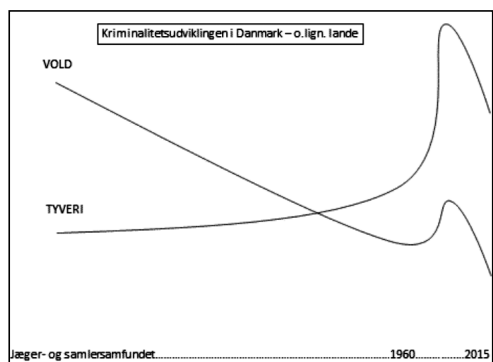
For 30-40 år siden var der næsten ingen – det være sig mænd eller kvinder – der mente, at det var voldtægt hvis en mand tvang en kvinde til samleje, hvis hun først var gået med til at kysse og kramme, men så siger nej. I dag er det næsten alle, der mener det er voldtægt.

Her er begge bevægelser indtegnet i en graf. Det er sjældent, man ser så voldsomme forskydninger i undersøgelser af befolkningens holdninger.

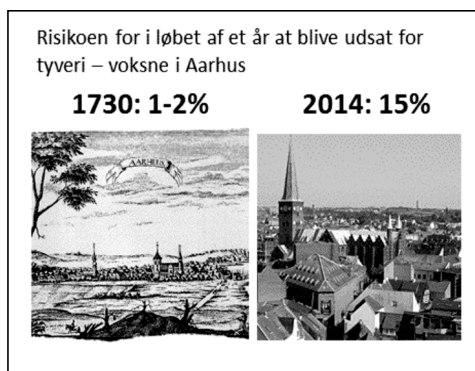

Forstærkede normer og værdier vedrørende personlig fysisk integritet reducerer volden. Men der er også andre virkninger. Vi anmelder mere og snydes derved nemt af statistikken. Vi fokuserer mere på volden, og kommer måske derfor til at fejlvurdere, hvor galt det står til og hvordan det udvikler sig – og bliver måske mere bange. Vi udstøder i stadig højere grad dem der begår vold mere fra det gode selskab – og fra arbejde og god økonomi – og skaber måske derved en bedre grobund for bandedannelser og voldsdyrkelse i subkulturer. Kroppen kan også blive for hellig – og som tidligere nævnt tror jeg vi måske skal lade os afskrække lidt mindre af en enkelt lussing, et slag, en fastholdelse eller et skub end tilfældet er i dag. Hvis nogen også kunne finde på at se opstandelsen over Solhaven i dette perspektiv, vil jeg ikke fortænke dem i det.

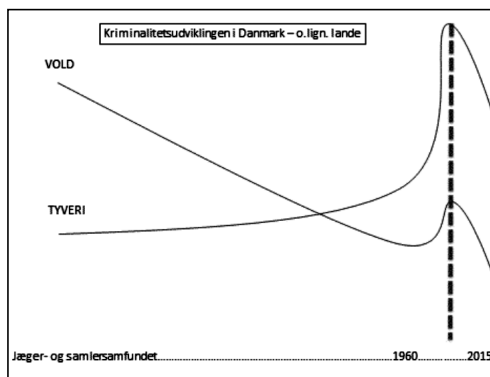
Den anden grundlæggende tese er, at der i vore dages samfund forekommer langt mere tyveri- og ejendoms kriminalitet, og at ejendoms kriminaliteten har været stigende, såle-

des at vi i vore dage har langt flere tyverier end tidligere.

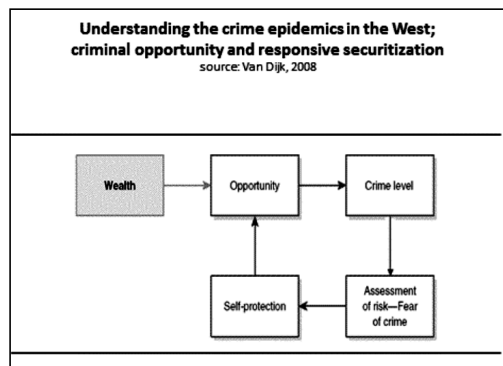
Jeg har desværre ingen konkret viden om situationen med hensyn til tyveri i jæger- og samlersamfundet, men jeg kan fortælle jer, at en århusianer i vore dage løber en risiko for at blive frastjålet et eller andet i løbet af et år, der er 10-15 gange større end en århusianer på Holbergs tid, dvs. for næsten tre århundreder siden.

For tyveri er den mest generelle antagelse den ganske banale, at stigningen først og fremmest beror på et øget antal illegitime muligheder, altså simpelthen muligheder for og fristelser til at stjæle. Opportunitet er en accelerator for tyveri.

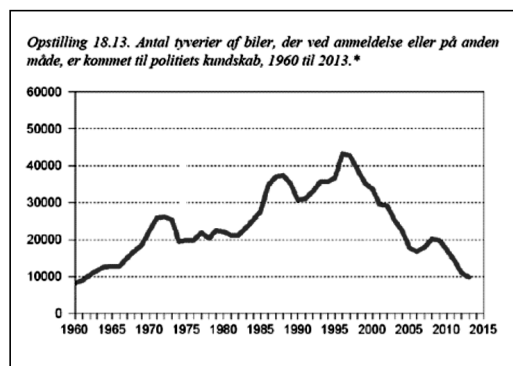

Den tredje grundlæggende tese er, at vi i tiden efter anden verdenskrig får en af de mest markante afvigelse fra de generelle tendenser i historiens løb i form af en boble eller en klokke – eller et omvendt U/L/J – hvor såvel ejendoms- som personkriminalitet

først stiger stærkt, derefter stagnerer, for endelig at falde igen de seneste år.

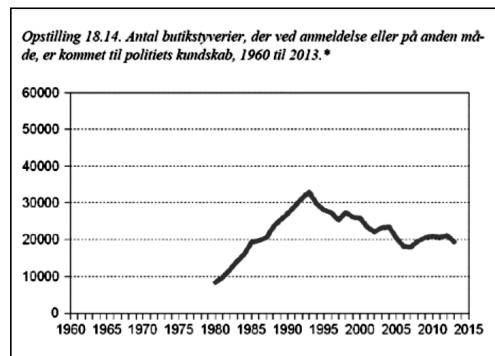

Boblen antages at være højest eller kraftigst for ejendoms kriminalitetens vedkommende, og her er en væsentlig del af forklaringen først de øgede muligheder gennem flere varer, biler osv., der så efterfølges af øget sikring af disse ting såsom elektroniske alarmer, elektroniske ratlåse, der reducerer de illegitime muligheder osv. osv.

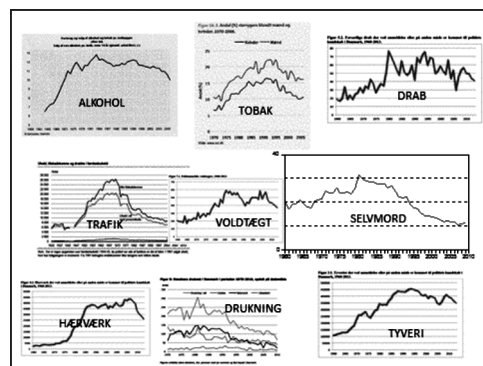

Eksempelvis kan vi se denne proces i funktion for biltyveriernes vedkommende.

For 50 år siden blevet der stjålet 10.000 biler om året – det blev der også sidste år – selv om bilparkens størrelse nu er mange gange større i dag.

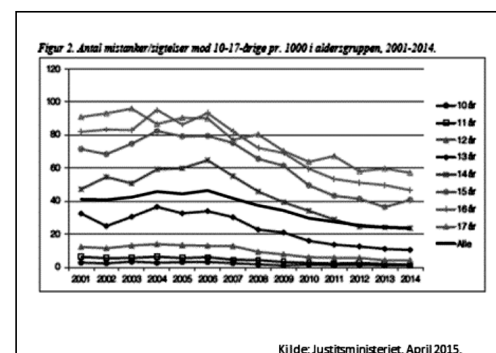

Butikstyverier er et andet eksempel, der illustrerer mekanismen, med den nævnte klokkeform i udviklingen som resultat.

Der er imidlertid også andet på spil, hvilket illustreres af, at det både er andre former for kriminalitet end biltyverier, butikstyverier o. lign. OG helt andre former for problematiske adfærdsformer – såsom tobaksrygning, alkoholforbrug, drukneulykker, selvmord osv. – der udvikler sig klokkeformet inden for det sidste halve århundrede.

Behøver vi kriminalitet? Vi kan i hvert fald sige, at vi de seneste år har fået mindre af den – færre tyverier og mindre vold. Og det er bestemt ikke nogen beskedne udvikling.

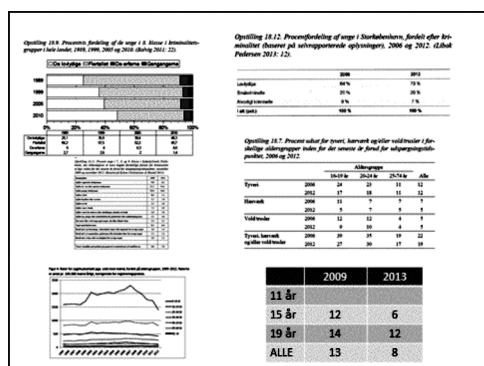

Vi taler om en tilnærmelsesvis halvering af børne- og ungdomskriminaliteten i løbet af mindre end 10 år. Mens jeg i tidens løb mange gange af diverse myndigheder og politikere har oplevet en stor lyst til at tage æren for det, når kriminalitetskurverne har peget nedad, så har jeg denne gang – for første gang – oplevet flere der nærmest synes at være lidt kede af, at det er tilfældet.

Fra et politisk parti, der synes at man skal gribe hårdere ind over for børne- og ungdomskriminaliteten og nedsætte den kriminelle lavalder, er der kommet følgende kommentar: ”Der er en masse mørketal. Der er noget der aldrig nogensinde bliver anmeldt...” Og fra en organisationsformand, for hvem udviklingen kan koste arbejdspladser noget fuldstændig tilsvarende.

Det antyder vel, at der er interesser også i kriminalitet – at der nogen der synes at behøve kriminalitet.

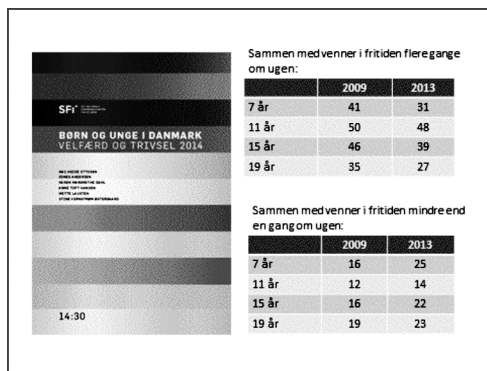
Det mørketal, begge taler om som en mulig bortforklaring på det fald, man kan se i den registrerede kriminalitet, er særdeles velbelyst i en række offer- og selvrapporteringsanalyser foretaget inden for de seneste år – og mørketallet er IKKE blevet større. Børne- og ungdomskriminaliteten HAR været faldende.

Det her er nogle hovedresultater fra seks af de gennemførte mørketalsundersøgelser. De viser alle et markant fald i børns og unges tyverier og vold.

En af de mere bemærkelsesværdige mulige forklaringer på den faldende børne- og ungdomskriminalitet har at gøre med den fjerde sociale samfundsrevolution siden vi

kravlede ned fra træerne, altså overgangen fra by- og industrisamfundet til et cyberspacesamfund.

Traditionel børne- og ungdomskriminalitet sker i en kontekst af et direkte samvær mellem unge i fritiden, typisk uden for hjemmet – ”på gaden” som man siger. Men undersøgelser viser, at børn og unge har mindre direkte fysisk samvær end tidligere; de er mindre ”på gaden”, de er mere hjemme – og selve den frie tid, hvor de ikke sover, går i skole ELLER er beskæftiget med en eller flere skærme, er stærkt faldende. Et liv og et fællesskab, der foregår i cyberspace, betyder, at man slår mindre på hinanden og stjæler færre cykler og varer i butikkerne. Om man så vurderer dette som en god udvikling eller ej er et helt andet spørgsmål – og det er også et andet spørgsmål hvad cyberspace giver af nye kriminalitetsmuligheder og for flytning af kriminaliteten til den nye platform for liv og fællesskab, vi stadig kun står ved begyndelsen til.

I alle de tre tidligere samfundsstadier har det været sådan, at det har været de voksne, der har skullet træne og hjælpe børn og de unge ind i samfundet. Især i by- og industrisamfundet har børnene og de unge været samfundsmæssigt ubrugelige. Et af de særlige karakteristika ved cyberspace-samfundet er, at det i høj grad her er og bliver omvendt. Det bliver de unge der kan træne og hjælpe de voksne ind i dette samfund. Når jeg fremhæver netop dette træk er det fordi det dels giver en forbindelse til det første tema om straf, hvor denne situation jo betyder nogle helt nye muligheder for opdra-

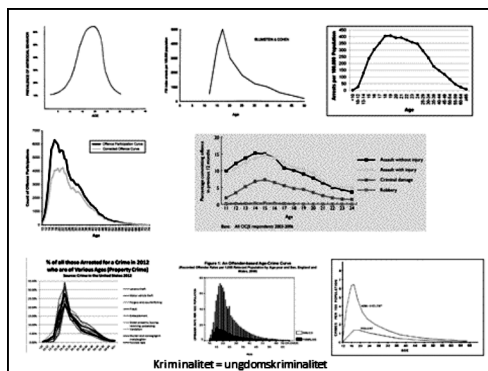

gelse og reaktioner på uordentlig adfærd, hvor børn og unge kan inddrages i at gøre deres unoder godt igen og/eller en slags samfundstjeneste – og fordi stikordet hjælp og hjælperelationer er hovedpointen i det jeg kommer til at sige lidt om i mit tredje og sidste tema:

3. HVORDAN FOREBYGGE KRIMINALITET?

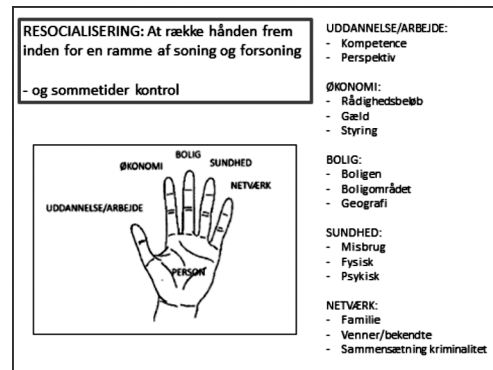
Lad mig tage det letteste først. Resocialisering, altså hvordan tilbagefaldet kan mindskes blandt de dømte tyveknægte og voldsforbrydere.

Først vil jeg sige, at jeg jo mest har talt om børne- og ungdomskriminalitet – og det af den gode grund, at med mindre vi under det at stjæle og slå inddrager bl.a. økonomisk- og miljømæssig kriminalitet og deltagelse i krige o. lign. – og det kan der være god grund til vil jeg understrege! – så hører det at stjæle og slå barndommen og ungdommen til.

Til alle tider og alle steder ser kriminalitetskurverne sådan her ud – de topper inden og langt hovedparten er under de 22-25 år, hvor hjerneforskerne siger vi er voksne.

Men når vi fokuserer på resocialisering, så kommer de voksnes kriminalitet også med i billedet, for langt det meste voksenkriminalitet er gengangerkriminalitet.

Min påstand er, når det drejer sig om resocialisering i forbindelse med traditionelle tyveknægte og voldsmand – så ved vi godt, hvad der skal til for at gøre en mærkbar forskel. Vi skal under den ramme som en dom, som jeg har skitseret det, giver i form af soning og forsoning, som jo er det der ligger i foranstaltningerne i rettesættelse og kompensation og i konkrete tiltag som konflikt-råd og samfundstjeneste, række hånden ud og tage fat i en hånd i hvilken vi uden krydstalkugle kan læse hvad der skal til. Som jeg ser det har vi ikke noget vidensproblem eller forskningsmæssigt problem her af betydning overhovedet. Det er først og fremmest et PRAKTISK problem, om hvordan vi skaffer jobs, uddannelser, nye netværk, behandling for misbrug osv. til de relevante dømte, og det er et POLITISK problem dels fordi det umiddelbart koster noget og dels at få lov, fordi nogle vil se noget af det som en belønning for kriminalitet, som fx en gældssaning.

Kriminologisk flerfaktor-teori: 3 X 3 + 3

- **Mikro-faktorer** (individ-niveau; psykologisk niveau)
 - Overlevelse
 - Opnåelse
 - Oplevelse
- **Meso-faktorer** (gruppe-niveau; social/psykologisk niveau)
 - Selvkontrol
 - Synlige normer
 - Social kapital
- **Makro-faktorer** (samfunds-niveau; sociologisk niveau)
 - Social kapital ("broderskab")
 - Social lighed
 - Selv- og medbestemmelse ("frihed")
- **Vertikale-faktorer**
 - Opportunitet (illegitim og legitim)
 - Værdier, holdninger, normer ("bør-faktoren")
 - Katalysatorer (især rus- og nydelsesmidler)

I teorien er det heller ikke så svært at sætte en almen forebyggelse i værk, der kan gøre en forskel, altså en forebyggelse der også eller måske især fokuserer på førstegangs-kriminalitet. Vi har langt hen af vejen god viden om, hvad det er for faktorer og forhold der spiller en rolle for om mennesker stjæler eller slår. Der er såmænd ikke så megen mystik omkring det. På planchen er gengivet – en 3 X 3 + 3 teori – med de væsentligste faktorer, som jeg ser dem. På det individuelle og psykologiske plan er det de almindelige motivationsfaktorer – uden WI-FI – overlevelse, oplevelse-spænding og opnåelse: status, accept, tilhørsforhold. På det socialpsykologiske plan er den vigtigste mekanisme, at vi forsøger at leve op til oplevede normer, og herunder at der kan være fejllopfattelser af disse normer, flertalsmisforståelser osv. På det samfundsmæssige niveau drejer det sig om graden af social lighed, herunder ikke mindst i økonomisk henseende, graden af demokrati i bred forstand og graden af social kapital – der tillige er en central størrelse på gruppeniveau.

Hertil kommer tre forhold eller faktorer, der er virksomme på alle niveauer: Værdier, holdninger og normer således som jeg allerede har eksemplificeret det ved vold; vore muligheder – opportunitet – såvel for at kunne stjæle og slå som for alternativer her til såsom uddannelse, god økonomi osv. – og så, direkte men især indirekte, forskellige katalysatorer som alkohol og narkotika.

Men hvad er vigtigst?

Set i forhold til hvad vi allerede gør – og det meste af det relevante vi allerede gør kalder vi jo slet ikke for kriminalprævention og det ville også være meningsløst at kalde det sådan, fx de almindelige bestræbelser på at reducere arbejdsløshed – og vurderet i forhold til hvor der endnu ikke er sket så meget, og hvor der således kan være et stort potentiale?

Jeg kommer til at give et ganske enkelt svar herpå, men har valgt en lidt kringlet og kompliceret vej til svaret:

”På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?” Denne undersøgelse, der er gennemført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – har vist sig at skulle blive den sid-

ste større undersøgelse af kriminalitet i Danmark, gennemført og publiceret inden min fratrædelse. Den blev offentliggjort i marts.

Det er noget så sjældent inden for kriminologien som en forløbsundersøgelse. Man har fulgt et repræsentativt udsnit af børn født af danske mødre i 1995 frem til 15-års alderen og indsamlet omfattende oplysninger om årgangen, da de var 7, 11 og 15 år gamle – desværre med et, synes jeg, ret ødelæggende højt frafald, idet det kun er halvdelen af de udvalgte børn, der foreligger oplysninger om som 15-årige.

I undersøgelsens resumé hedder det bl.a.: ”Undersøgelsen giver viden om, hvad der karakteriserer unge, der begår kriminalitet, og skaber herigennem forudsætning for en tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Dermed kan undersøgelsen danne grundlag for en prioritering og målretning af forebyggende initiativer.”

På Det Kriminalpræventive Råds hjemmeside præsenteres resultatet af undersøgelsen – indtil forleden dag i hvert fald, og noget tilsvarende i flere mediers omtale – med følgende overskrift: ”Børns kriminelle fremtid bestemmes som syvårig”.

Det ER imidlertid IKKE konklusionen. Det finder man da også ud af, hvis man læser lidt videre, og læser selve rapporten. Konklusionen er den stik modsatte: ”Børns kriminelle fremtid bestemmes IKKE som syvårig – og heller ikke, som 11-årig, som man også har analyseret i undersøgelsen.

SPØRGSMÅL	
Taget varer i en butik uden at betale? For eksempel slik, musik, spil, kosmetik, tøj eller andet.	
Uden tilladelse taget ting, som ikke var dine? For eksempel en anden tøj, spil, mobiltelefon eller lign. (tyveri).	
Ødelagt andresting med vilje? For eksempel tøj, cykel, knust en rude.	
Tævet eller truet andre med tævet?	
Privat købt varer, som nok var stjålet? (hæleri)	
Gået ud eller i byen bevæbnet med ulovlig kniv, slagvåben eller skydevåben?	
Stjålet varer eller penge ved indbrud i en butik?	

Hvad er det for en ”kriminell fremtid”, man har villet forsøge at belyse: Det er selvrapporterede handlinger – svarene på de syv spørgsmål I kan se her – som 15-årige. Nogle vil

måske nok mene, at fremtiden først for alvor starter, når man kun er 15 år, og det er jo også først her vi per definition overhovedet kan tale om kriminalitet. Men det er nu ikke den primære grund til, at jeg sætter spørgsmålstegn ved, hvad undersøgelsen i det hele taget har at sige om ”kriminell fremtid”. Det er selve de handlinger, man har valgt som udtryk for kriminalitet, det volumen disse handlinger kan have eller har haft og det tidsrum eller tidspunkt hvor handlingerne kan være foretaget.

Har du nogensinde	
SPØRSMÅL	
Taget varer i en butik uden at betale? For eksempel slik, musik, spil, kosmetik, tøj eller andet.	
Uden tilladelse taget ting, som ikke var dine? For eksempel en anden tøj, spil, mobiltelefon eller lign. (tyveri).	
Ødelagt andresting med vilje? For eksempel tøj, cykel, knust en rude.	
Tævet eller truet andre med tæv?	
Privat købt varer, som nok var stjålet? (hæleri)	
Gået ud eller i byen bevæbnet med ulovlig kniv, slagvåben eller skydevåben?	
Stjålet varer eller penge ved indbrud i en butik?	

Mærkværdigvis – det må jeg sige rent ud – har man ikke spurgt om, hvor mange gange, man eventuelt har begået de enkelte forhold, og udover at være mærkværdigt i sig selv, bliver dette endnu mere mærkværdigt af, at der ikke er sat nogen tidsgrænse for, hvornår de enkelte forhold kan være begået. Det er NOGENSINDE, altså fra fødselstidspunktet og frem til de 15 år. Det kan altså i princippet være det forhold, at Ole som 5-årig truede Peter med tæv i børnehaven, man gerne vil forsøge at forklare eller forudsige med Oles SENERE livssituation som 7-årig eller 11-årig.

Med mit kendskab til børne- og ungdomsliv, fra 0 til 15 år, vil jeg påstå, at det man først og fremmest har målt ikke er forskelle med hensyn til lovovertrædelser – men derimod evnen til at huske det liv man har haft og vilje til at formidle dette i en udspørgningssituation. Hvem har fx i livet fra 0 til 15 år aldrig med vilje taget noget, som ikke var hans eller hendes?

Og så er der selve de handlinger, der spørges om.

Det sidste nye pædagogiske fif, der nu

som mange andre steder er blevet knæsat her på fakultetet, er, at god undervisning skal være case-baseret. Så for at komme videre og bl.a. uddybe dette med de handlinger der spørges om, vil jeg præsentere jer for en case, som jeg ville ønske jeg havde kendt inden jeg begyndte med kriminologien, for så havde jeg allerede vidst det vigtigste der er at vide – og kunne have kastet mig over noget andet interessant.

Casen drejer sig om X, som jeg vil kalde ham. X vil gerne være anonym.

Hvis X som 15-årig havde fået det spørgeskema, SFI har anvendt, og han så i øvrigt havde kunnet huske godt nok og ville have været ærlig nok, så var det blevet til kryds i samtlige spørgsmål – altså så kriminell som det overhovedet er muligt at blive i den undersøgelse.

Så forudsat, at det ikke er en forskel i svarevne og svarvillighed, så ville han åbenbart afvige totalt fra vore dages 15-årige. SFI angiver, at to ud af tre ikke har sat et eneste kryds, og kun 8 pct. har sat tre krydser eller flere. SFI oplyser ikke, hvor mange – eller rettere, hvor få – der har sat SYV krydser. Skal vi gætte på højst en procent, eller måske to eller tre – måske skal det opgøres i promille?

X havde det meste af sin barndom og ungdom i 1950-erne. Selvom forældrene blev skilt, havde han en god og støttende familie at vokse op i, og han havde det fint med skolen og klarede sig godt der, bortset fra i sløjld og sang. Pjækkede aldrig – hvilket der nu heller ikke var andre der gjorde, for skolerne – og også familiernes – politik var – at så var man jo syg, og skulle blive hjemme i sin seng, også efter skoletid – og i sengen – og i 1950-erne var der ikke noget der hed fjernsyn, mobiltelefon eller laptop, der kunne underholde i vandret position. Det var simpelthen for kedeligt at pjække – og i en lille by også med alt for stor risiko for at en lærer så en, hvis familien ikke fastholdt sengepolitikken.

Det var en barndom og ungdom uden vold – for vold var lig med drab og den slags, og drab og den slags var dengang bestemt ikke dagligdags. Til gengæld var det en barndom og ungdom med massevis af slagsmål, tæv, tæsk, bank, endefulde, spark, los, prygl, afklapsning, ørefigner, øretæver, lussinger

eller hvad det nu alt sammen hed. Det var en tid, hvor også de fleste forældre mente, at en endefuld eller en på siden af hovedet ind i mellem kunne være på sin plads. Vor unge mand i provinsbyen tog imod og uddelte sin rigelige anpart af slag, spark og øretæver, men bemærkelsesværdigt nok blev han aldrig udsat for korporlig afstraffelse fra sine forældres side, og i skolen fra lærernes side kun en enkelt gang.

Så sent som i 1950-erne var vi med hensyn til kriminalitetsudviklingen stadig derhenne, at det i en børne- og ungdomstilværelse fyldte mere at slå end at stjæle, uanset om man ser det fra offer eller gerningspersons side.

Men for X var det alligevel også en historie om en del hærværk, hvor især stakitter, ruder og gadelamper sommetider måtte holde for, og der var også et tilfælde af ildspåsættelse som kunne have fået meget alvorlige konsekvenser, hvis det ikke var blevet opdaget i tide.

Det jeg vil trække frem her i X's kriminelle karriere er nogle af tyverierne, idet jeg dog vil fremhæve, at X aldrig, så vidt vides, som ellers så mange andre, stjal noget derhjemme. Hverken penge, alkohol, eller tobak.

Med hensyn til penge var der ganske vist en pung, der også tit var ubevogtet.

Men der var også en husholdningsbog, et husholdningsregnskab – hvor hans mor øre for øre førte kontant forbrug ind og som hele tiden blev afstemt med, hvad der var i pungen – så opdagelsesrisikoen var 100 procent.

Hvis I kunne se posteringerne i husholdningsbogen, ville I kunne registrere, at der ikke var noget forbrug til alkohol. Det var et missionsk præget hjem uden alkohol – og af den simple grund også et hjem, hvor X ikke stjal alkohol, selv om missionen ikke havde smittet så meget af på ham, så det gjorde noget.

Det samme gjorde sig gældende med hensyn til tobak – og selv om der havde været tobak, er det tvivlsomt, om det ville have interesseret X, for han var også sportsmand – en ivrig og ambitiøs cykelrytter. I stedet for at ryge spiste han tit hestekød samt et rå æg hver morgen, for det mente man i cykelsportskredse i 1950-erne styrkede musklerne. Det gav faktisk også mindst ligeså meget

respekt og anseelse fra kammeraternes side at være særlig god til sport end at ryge.

Med til historien hører, at da X stoppede som sportsmand, så begyndte han at ryge – og drikke alkohol.

Den bagvedliggende mekanisme – som man i forlængelse af et citat fra Billed Bladet kunne kalde for kronprins-Frederik-princippet – var stadig det samme: ”Som ung har man ikke lyst til at skille sig ud og være anderledes!” Man vil være, som man tror de andre er.

Da X var 12 år gammel var han sammen med sin mor på besøg hos sin onkel i en provinsby på Fyn. Onklen var urmager – der var nye og brugte ure alle vegne, i butikken, på værkstedet, i boligen. Og her stjal han så et brugt armbåndsur.

Det opdagede hans mor på Storebæltsfærgen på vejen hjem, og hun kunne hurtigt ved selvsyn konstatere, at det ikke var rigtigt, når X hævdede at det bare var et ur der var smidt ud og ikke kunne gå. Man skal huske på, at det var en tid, hvor der ikke var ure alle vegne. Et armbåndsur var en typisk konfirmationsgave.

Den noget chokerede mor dømte ham til at skrive en lang undskyldning til onklen – den skulle fylde mindst en side – og for egne sparsomme lomme penge at betale for tilbage sendelse af uret – altså en irettesættelse. Onklen tilgav ham senere ansigt-til-ansigt med et kram, og straffen – foranstaltningen – blev at han skulle hjælpe med at polere nogle gamle ure. Det var den måde, det blev gjort godt på igen – altså kompenseret.

Hvad kan man lære af det: At meget af børne- og ungdomskriminaliteten er stærkt

situationsbetinget, meget amatøragtig udført uden nogen tanke for risikoen eller konsekvenserne, stærkt fristelsespræget og helt afhængig af mulighederne – og kan have noget at gøre med at vise sig, at være med på noderne. Man kan også lære, at der kan reageres fornuftigt og hensigtsmæssigt på den slags.

Da X var kommet i konfirmationsalderen havde han sammen med en træningskammerat et morgenjob i et ismejeri, hvor de bragte mælk og morgenbrød ud på hver sin Long John, X i et etagehuskvarter og kammeraten i et villakvarter.

Hver morgen tog frk. Andersen, ismejeriets indehaver, gamle og usolgte fløde kager ind fra en automat, som hun havde stående udenfor – og en morgen tog X og hans kammerat hver en af disse kager. Men frk. Andersen havde tjek på sine gamle kager, og blev rigtig vred og skældte ud – og X og hans kammerat sagde undskyld. Det var irettesættelsen. Hun fortalte også, at hun tidligere havde haft et bud, der stjal, og at han var blevet fyret – men hun ville være rar og give dem en chance til – hvis de fremover hver morgen som det første ville tage ansvaret for at tømme automaten for usolgte kager – og tage pengene ind. Altså gøre det godt igen – kompensation – oven i købet ved at sætte rævene til at vogte høns.

Igen har vi her en meget fristelsespræget, spontan og umoden handling – over for hvilken der reageres, efter min mening, fornuftigt. Men der er én helt central ting at lære af denne situation: Når X og hans kammerat ikke blev fyret, når forældrene ikke fik det at vide, når X og hans kammerat ikke blev ekskluderet og straffet – så var det fordi de var brugbare. Frk. Andersen havde nemlig aldrig haft bedre bydrengene end X og hans kammerat. De bragte mælken ud på den halve tid, folk fik deres morgenbrød ved døren tidligere end nogensinde før – og frk. Andersen fik anerkendelse af kunder fra nær og fjern – og flere kunder end hun nogensinde havde haft før.

X og hans kammerat brugte nemlig udbringningen som cykeltræning, og kappedes dag efter dag om at blive først færdig. Hvis man er brugbar nok, behøver vi ikke kriminalitet – det er simpelthen ikke relevant eller hensigtsmæssigt at straffe nogen, hvis

konsekvensen er, at man så straffer sig selv endnu mere.

Da X var 16 år gammel begyndte han at gå i gymnasiet og året efter måtte dette fortsætte på en kostskole på grund af alvorlig sygdom i familien – og altså ikke fordi han var en slem dreng.

Det blev denne her drengeskole, med boligafsnittet i en rød bygning i en meget lille by i Jylland. Hvis han stort set ikke havde skullet fra skole før, så var det nu helt slut. Sygdom var den absolut eneste undskyldning for ikke at gå i skole – og hvis man var syg, uanset hvor lidt, skulle man fjernes fra sit værelse og placeres sengeliggende på en sygestue uden vinduer – herunder i en ekstra dag selv om man var rask, så det – som det hed – var helt sikkert at man ikke smittede andre. Det blev på denne måde en meget sund tilværelse. Der var aldrig nogen syge – og følgelig aldrig nogen der skulkede.

Til gengæld udviklede der sig som på alle totale institutioner en subkultur, der gjorde det ildeset at have for meget at gøre med lærerne og kostinspektørerne, og som gjorde det værdsat at forsøge at overtræde reglerne – ikke mindst at snige sig ud efter at alle yderdøre var låst mellem kl. 22 om aftenen og 7 om morgenen.

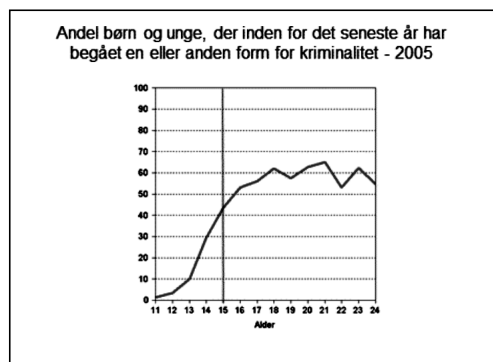
Til venstre på hovedgaden i den lille by, hvor kostskolen lå, lå Bechs hotel. Det var en af de store fristelser for X og hans kostskolekammerater i den frie tid at gå ind og drikke sig en øl, men det var også en af de farligste – fordi risikoen var stor for at blive set, og at blive taget var bortvisningsgrund fra skolen.

Over for hotellet lå Madsens boghandel. Det må have været en af de første større selvbetjeningsbutikker i Danmark inden for bogbranchen. Kunderne kunne få adgang direkte til bøgerne. X, der nu var blevet 17 år og gik i 2. G, stjal her en ikke helt billig bog. Det var en bog af Søren Kirkegaard. Det vides ikke hvilken, men det vides, at han aldrig fik læst den.

Udover igen pointen med det meget fristelsesprægede og her behovet for en boghylde, der kunne imponere kammeraterne ved dets signaler om et højt akademisk niveau – nu var det hovedet X forestillede sig gjorde sig og ikke længere benene – og fra-

været af nogen som helst kobling til sociale årsager såsom forhold i familien som 7-årig eller forhold i skolen som 11-årig, er der to andre centrale pointer.

Den ene pointe er, at når han overhovedet turde gøre det, så var det fordi han vurderede opdagelsesrisikoen som lav – og han slap jo også fra det uden at blive opdaget. Godt nok faldt han for en fristelse, men det var ikke som et spontant, ubetænksomt barn som ved ur-tyveriet – det var rimeligt rationelt og velovervejet. Og her skal man så bemærke sig, at han i mellemtiden har passeret den kriminelle lavalder på 15 år, og således ikke blot kunne risikere at blive opdaget, men også at blive straffet.

Det beviser naturligvis ikke, at den kriminelle lavalder er uden betydning for, hvor mange lovovertrædelser børn og unge begår. Men det er et eksempel herpå, og vender vi os mod undersøgelserne, så kan vi af dem se, hvor glidende den faktiske kriminalitetshypothese stiger med alderen, tilsyneladende helt upåvirket af, hvor den kriminelle lavalder befinder sig.

Den anden pointe er, at det var godt, at han ikke blev opdaget. Havde Madsen set ham, var han blevet meldt både til politiet og til rektor – og hvad der havde været værst ved jeg ikke, men han var i hvert fald blevet bortvist fra den skole, der for ham var en sidste udvej for at gennemføre en gymnasieuddannelse, og hele hans fremtid havde fået en meget anderledes udformning end den fik.

Når jeg så sikkert mener at kunne sige, at det var godt, han ikke blev opdaget, er det fordi jeg selv i en undersøgelse en del år se-

nere, en af de aller første jeg foretog, i 1979, fandt, at når børn og unge, begik bl.a. butikstyveri, så var det bedre, at de ikke blev opdaget og politianmeldt mv., end at de blev opdaget og anmeldt. Alt andet lige så klarede dem, der blev opdaget sig dårligere sidenhen: De begik relativt oftere ny kriminalitet. Noget helt tilsvarende er fundet i engelske og amerikanske undersøgelser. Dette er, synes jeg, et stærkt argument for at hæve niveauet – hæve alvorlighedsgraden – for hvad vi blander det strafferetlige system i, og at vi – når vi involverer systemet i højere grad lægger op til soning og forsoning, frem for afsoning.

X havde det ikke godt med det, han havde gjort mod Madsen i Madsens boghandel, men han fik aldrig sagt undskyld eller på nogen måde gjort det godt igen – og bogen af Søren Kirkegård er for længst forsvundet.

Inden jeg skal berette lidt om, hvordan det siden hen gik X, skal jeg lige vende tilbage til afsættet: Den netop udkomne rapport om børne- og ungdomskriminalitet.

På mange måder er denne sidste undersøgelse, jeg skulle støde på i min universitetskarriere en undersøgelse af helt samme karakter som den første jeg overhovedet stødte på, da jeg blev ansat, i 1972:

Nemlig Vagn Greves licentiatafhandling, der omhandlede en undersøgelse foretaget i 1964 af selvrapporterede lovovertrædelser blandt unge mænd på session. Konklusionerne er i realiteten de samme – og af helt afgørende betydning, når vi taler forebyggelse.

Børn og unge begår af og til lovovertrædelser, af og til også nogle som vi kan synes er ”alvorlige”. Det er normal børne- og ungdomsadfærd, i to betydninger. For det første er det udbredt, almindeligt forekommende – omend nu knapt så almindeligt og udbredt som det var engang. Der er ikke nogen grund til at gøre nogen særlig ståhej ud af normal adfærd. Almindelige civile irettesættelser og et civilt ansvar er den hensigtsmæssige respons – og hold straffesystemet så langt væk fra denne adfærd som muligt – det gør mere skade end gavn, fordi det stigmatiserer og ekskluderer. For det andet er det normalt i henseende til, at forklaringen i al almindelighed er almindelig barnagtig ufornuft i kombination med fristelsespres og

illegitime muligheder og forsøg på at leve op til de forventninger man oplever andre unge har til en, og som man synes er forudsætningen for status, anderkendelse og accept fra deres side. Børne- og ungdomskriminaliteten er i al almindelighed situationsbetinget og ikke socialt betinget.

Så findes der selvfølgelig de sjældne tilfælde, hvor det børn og unge foretager sig er rigtig alvorligt og først og fremmest når de gør det ofte. På grund af den måde, det er målt på, kommer det ikke rigtig frem i hverken Greves undersøgelse eller i SFI-undersøgelsen – men det er vist i andre mellem-liggende undersøgelser.

Når dette er situationen, er det typisk noget, der har udviklet sig ved særligt massive og problematiske påvirkninger over en længere periode. Surprise: For børnene først og fremmest problemer i og med deres familie, og for de unge først og fremmest problemer med og i skolen. Bedre familieforhold for børn og bedre skoleforhold for unge kan forebygge noget af den sjældne alvorlige tilbagefaldskriminalitet – men desuagtet skal vi vel under alle omstændigheder i samfundet medvirke til bedre forhold i familierne og bedre forhold i skolerne. Det behøver vi vel ikke kriminalitet for at skulle gøre noget ved?

Det er sidenhen, efter tyveriet i Madsens boghandel, gået X rigtig, rigtig godt.

Det er blevet gjort op, at X i sit voksne liv har tjent ikke mindre end omkring 50 mill. kr. brutto på kriminalitet, ikke alle nogen der er faldet i hans egen lomme, men alle nogen han på en eller anden måde har haft glæde af.

Da de 50 mill. kr. er tjent helt legitimt kan jeg godt ophæve anonymiteten, og sige at det er en tilståelsessag.

Og jeg er jo ikke den eneste, der tjener og har tjent godt på kriminalitet. Min påstand, er, at kriminalitet betaler sig for rigtig mange mennesker, dog gennemgående og gennemsnitligt dårligst for dem, der forsøger at tjene på kriminalitet ved at overtræde straffelovene. Dem der for alvor tjener på det er dem der laver straffelovene, administrerer disse love på forskellige måder, formidler viden om eller undersøger kriminalitet, udnytter frygten for kriminalitet eller konsekvenserne af kriminalitet – ja, og som

faktisk kan gå hen og blive bekymrede hvis kriminaliteten falder.

I min disputats fra 1988, der drejede sig om tyverier, citerede jeg Hostrups Eventyr på Fodrejsen, hvor Skriverhans kommer ind på den nytte, tyveknægte som han selv og andre udgør for samfundet:

1.
*Når aldrig en frysende Hånd sig et Læ
søger i Naboens Lomme,
gemmer vel ingen sit Liggendefæ
bag Jern og Træ;
og Snedkeren får i Profitten et Skår,
Klejnsmeden rent må forkomme.
Ak, thi hans Låse, hans Nøgler og Slår
af Mode går.
Sådan man fremmer sit Lands Industri
Sådan man fremmer sit Lands Industri
ved Langfingreri.*
2.
*Thi hele den Mængde, som lønnet så fuldt
før efter Tyve har snuset,
Dommer i Retten og Skriver bag Pult,
må dø af Sult.
Ej Stokkemand mer da må garve vort Skind,
Hundene jages af Huset,
Vægtren må stikke med Tårer på Kind
sin Pibe ind,
Således lever ethvert Politi
Således lever ethvert Politi
af vor Industri.*
3.
*Ja var der ej Tyve, man vist dem forskrev,
ej man da plaged dem længer,
da fik de Lønning og hædret de blev
med Adelsbrev.
Men de, som vi føder, er mest os imod,
hårdt Politiet os trænger,
Smedene slutter os Bøjlen om Fod
med roligt Blod.
Derfor vil jeg allerhelst vare fri
Derfor vil jeg allerhelst vare fri
for den Industri.*

Det er blevet moderne med cost benefit analyser, men de siger jo ikke noget om kriminalitetens nytte for samfundet, fordi de yderligere ringvirkninger ikke inddrages. Det centrale ved kriminaliteten er, at den skaber jobs og beskæftigelse og pumper penge rundt i samfundet.

Ingen har måske gennemskuet og formuleret det bedre end Karl Marx. Tyveri, sagde

Karl Marx, er recirkulation af fastfrossen kapital. Det er ikke godt for økonomien, at formuerne blot ligger døde den – de skal i cirkulation og kaste yderligere penge og jobs af sig

Til trods for det meget gode, der kan siges om kriminalitet som et samfundsmæssigt fænomen – og her har jeg jo valgt ikke at bruge tid på de mange andre mulige positive sociale funktioner såsom sydebukfunktionen, demonstration af handlekraft gennem nye straffelove, en social renoveringsfunktion osv. – så vil jeg alligevel afrunde med et bud på, hvordan vi kan bevæge os mod et samfund, hvor BEHOVET for kriminalitet er mindre – og hvis det samfundsmæssige behov for kriminalitet mindskes, så bliver der også mindre kriminalitet.

Min simple opskrift er, at vi skal drage omsorg for, at hver af os i opdragelse, uddannelse osv. får udviklet nogle kompetencer – nogle færdigheder, viden, formåen – som andre ikke kan undvære. Sagt på en anden måde: Vi skal sætte os selv og hinanden i stand til at kunne hjælpe andre – have noget vigtigt at byde på – og sørge for at andre der har behov herfor udnytter denne hjælp. De to nøgleord er altså: kompetencer – og hjælperelationer.

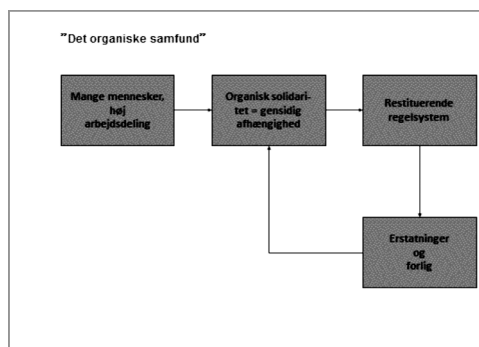
Det var jo dette, der fungerede i frk. Andersens ismejeri. Ved mødet mellem to særligt kompetente bybude og et behov herfor var der ikke noget behov for kriminalitet – tværtimod.

I forbifarten bemærkede nogle af jer måske, at der i den kriminalitetsfaktor-teori, jeg fremlagde såvel på gruppe- som på samfundsniveau indgik det moderne begreb social kapital. Jo større social kapital, desto mindre kriminalitet. På det samfundsmæssige niveau er det udbredt at måle social kapital dels ved hvilken grad af tillid vi har til hinanden, og dels ved forekomsten af frivilligt arbejde, jf. bl.a. Putnam – hvilket jo også er de to grundspørgsmål der findes vedrørende vort forhold til hinanden og til grupper og samfunds sammenhængskraft: Hvordan behandler vi hinanden, og hvordan bruger vi hinanden. Min pointe er, at mens det første spørgsmål vedrører selve spørgsmålet om forekomsten af kriminalitet eller ikke kriminalitet – hvordan vi ER over for hinanden – så regulerer svarene på det

andet mere direkte hvor meget kriminalitet vi vil leve med: Hvordan bruger vi hinanden?

Der er stadig ingen, synes jeg, der teoretisk har tydeliggjort det bedre end kriminologiens sociologiske grundlægger, Émile Durkheim. På et tidspunkt var jeg på jagt for at finde hans fødested i Épinal. Vi mente, at med et så berømt bysbarn, måtte enhver i byen kende det. Det viste sig ikke at være tilfældet. Vi fandt en gade, der hed Rue Émile Durkheim og på den lå en skole, Émile Durkheim skolen. Det viste sig imidlertid, at personalet på skolen ikke anede, hvem Émile Durkheim overhovedet var. De mente, at skolen hed sådan – fordi gaden hed sådan. Durkheim's fødested fandt vi først ved hjælp af en bibliotekars informationssøgning på det lokale bibliotek. Hun fandt den i avisen Le Monde's arkiv.

Ud fra sit fokus på samfundets sammenhængskraft og det man dengang stadig turde kalde for solidaritet, stillede Durkheim den sociale tilværelses to grundspørgsmål: Hvordan behandler vi hinanden, som han kaldte for spørgsmålet om mekanisk solidaritet, og hvordan bruger vi hinanden, som han kaldte for spørgsmålet om organisk solidaritet.

Hans tese var bl.a., at hvis vi i en gruppe udvikler en særkompetence hos de enkelte medlemmer, der er brugbare og nyttige for de andre – en arbejdsdeling hvor alle indgår – så vil man ikke imødegå uordentlig adfærd ved straf og eksklusion, fordi man jo derved også ville straffe sig selv – men ved soning og forsoning; irettesættelser, kompenstation og eventuelt inkluderende kontrol, eksempelvis behandling.

Ja, der har vi dem så igen.

Durkheim har næppe ladet sig inspirere af Hostrup i sine tanker om kriminalitetens nytte og nødvendighed for samfundet, som vel er det Durkheim er mest kendt for, men vedrørende spørgsmålet om, hvordan vi bruger hinanden, kunne han godt have hentet inspiration hos en anden dansk digter: Johan Herman Wessel. Så langt tilbage som i 1777 skrev Wessel digtet Smeden og Bageren, der er et digt om organisk solidaritet og de strafferetlige konsekvenser heraf. Det er herfra vendingen "at rette bager for smed" stammer. "Rette" betyder her "henrette", dvs. at henrette bageren i stedet for smeden.

Historien er kort fortalt den, at der i en lille by var en grovsmed, Jens, med et noget iltert temperament. Han får sig en fjende, og en dag træffes de tilfældigt på kroen. Der drikkes igennem, og der opstår et voldsomt skænderi, som ender med at smeden slår den anden så voldsomt for panden, at han dør.

Smeden bliver anholdt. Han erkender drabet, men den dag sagen skal for retten, møder fire borgere op hos dommeren, og siger til dommeren at de jo ved, at dommeren altid vil byen det bedste – og at den dom han nu skal afsige vil have stor betydning for byens bedste.

Borgerne siger, at byen ikke kan klare sig uden smeden. Jens er dels en meget dygtig smed, og dels er han den ENESTE smed i byen. Hvis vi mister ham, "vi alt for grusomt må bøde" – siger de.

De erkender, at liv må gengældes med liv, men gør så opmærksom på, at der er TO bagerer i byen. Den ene er en god og dygtig bager, der sagtens kan forsyne byen med det brød der skal bruges. Den anden er gammel, uduelig, ukristelig og i det hele taget en skidt karl – som alligevel snart skal dø og utvivlsomt under alle omstændigheder havner i Helvede.

Dommeren studerer sine lovbøger og finder intet sted, at der står, at det skulle være ulovligt "for smed at rette bager" – og dømmer bageren til døden med henvisning til, at han herved får sin velfortjente straf .."og "ligesindede til afsky og skræk".

Tak for denne gang!

Så nu har jeg taget X's oplevelser i frk. Andersens ismejeri, kriminologien og poesien til hjælp for at forsøge at formulere, hvad det vigtigste vi kan gøre er for at mindske behovet for kriminalitet – og jeg vil afrunde med en dagligdags situation, som vi alle kan komme ud for – som viser vigtigheden af kompetence/brugbarhed og hjælp/hjælpe-relationer.

I en tunnelundergang som denne på en togstation kommer en mand gående. Lidt længere fremme kan han se to fyre med en noget provokerende attitude. Da han forsøger at passere dem, træder den ene ind foran ham, og siger: Hvad glør du på?

Hvad skal han svare og gøre? Burde han have været så meget på vagt, at han var vendt om inden han nåede så langt? Måske – men det kan han jo ikke bruge til noget i situationen. Skal han svare: Ikke på noget? Skal han forsøge at løbe sin vej? Skal han gå til modangreb og sige: Jeg glør på dit grimme fjæs? Eller: Hvad rager det dig?

Med frk. Andersens ismejeri, Émile Durkheim og Johan Hermann Wessel i tankerne, er mit bud, at han ikke så meget skal fokusere på, hvordan han skal behandle de to fyre, men hvordan han skal bruge dem. Han skal sige: Jo, jeg ville spørge dig, om du ved, hvor Birkevej 20 ligger? Jeg skal mødes med en som du måske også kender, der hedder Johnny Olsen? Altså forsøge at etablere en hjælperelation og appellere til en sandsynlig kompetence. Hvis vejen ikke findes, kan man prøve at få et samarbejde i gang om, hvad den så kan hedde. Vi ved fra mange

undersøgelser, at de fleste mennesker simpelthen ikke kan lade være, hvis de opfordres til at hjælpe – og at det i øvrigt betyder større lykke og tilfredshed at hjælpe andre end at hjælpe sig selv.

På det samfundsmæssige niveau er dette et forslag om, at det bør ha' den aller højeste prioritet, at alle der kan og vil har et arbejde og/eller er i gang med at udvikle sin kompetence – og hvis der ikke er nok, at vi så deles om det. Og at alle i langt, langt højere grad end i dag involveres i mange former for frivilligt arbejde.

På det gruppemæssige niveau – dvs. i nabolag, i sportsklubber, i fritidshjem, i skoleklasser osv. betyder det forsøg med at binde mennesker sammen i hjælperelationer. F.eks. i en skoleklasse betyder det, at alle på et givet tidspunkt har påtaget sig at hjælpe nogle af de andre i klassen med et eller andet – skolemæssigt eller ikke-skolemæssigt – og at alle FÅR hjælp fra nogle af de andre i klassen med et eller andet. Men dem man hjælper, skal ikke være de samme som dem man får hjælp af. Der skal ikke være nogen opdeling i hjælpere, og dem der bliver hjulpet. Alle skal være med, og i begge roller – og det skal selvfølgelig udvikle sig over tid. En vigtig del heraf vil være, at man ikke blot giver alle mulighed for øget kompetence på fælles områder, men også giver mulighed for udvikling af særkompetencer, altså noget de enkelte er og bliver særligt gode til og derfor i så henseende bliver særligt nyttige.

Til dette brugs-samfund – til denne hjælpe-kultur – som jeg mener, er hovednøglen til et samfund, hvor vi ikke behøver så megen kriminalitet – skal der både som stimulation og som konsekvens findes en straflov, der matcher – og det er den menneskelov, jeg har antydnet med dens betoning af det enkelte menneskes størst mulige frihed og en betydelig tolerance over for uordentlighed, ikke mindst i forhold til børn og unges helt normale adfærd, en større overladthed til det civile samfund og civile løsninger. NÅR fællesskabet skal reagere, så skal det primært være med henblik på soning og forsoning, dvs. ved at bidrage til at gøre det skete godt igen – ved soning og forsoning, fortrydelse/irettesættelse og kompenstation.

Et nationalt projekt i alle de grupper, vi befinder os, dvs. nabolag, fritidsklubber, fængsler, skoleklasser osv. osv.: "Hjælp der hvor du er!"

- POSITION i gruppen: Brugbarhed?
 - Almen kompetence (generel brugbarhed)
 - Relevans (noget andre kan bruge)
 - Særkompetencer
- PROCES i gruppen: Hjælpsomhed?
 - Systematisk
 - Symmetrisk
 - Dynamisk

I EN KONTEKST AF ET CIVILT LIV OG EN NY MENNESKELOV PRÆGET AF SONING OG FORSONING

Jeg ved ikke, om man ved sin fratrædelse må ønske noget, men jeg ville i givet fald ønske, at der på min KRIMINALISTISKE gravsten kommer til at stå, at han i overgangsfasen mellem by-/industri- og cyberspace-samfundet fik igangsat arbejdet med en ny menneske-lov OG et nationalt forsknings- og forebyggelsesprojekt, der skulle mindske behovet for kriminalitet og derved også for denne menneskelov – et projekt der havde overskriften: "Hjælp der hvor du er!"

Og hvis jeg så må slutte med endnu et af mine yndlingscitater. Det kunne have været Jens Otto Krag: "Man har et standpunkt – til man tager et nyt." Men det er det ikke. Det stammer fra Marx – men denne gang fra komikeren, Groucho Marx: Han sluttede engang et foredrag af lignende karakter, men om noget helt andet, af med at sige følgende:

Those are my principles,

and if you don't like them...

I have som others!

Men det må så blive en anden gang....
Tak for denne gang!

